

מעשה רב

עורך הרב הלל מן

האכלת הבשר במקום

מאכלי החלב...

כשישב הגאון רבי אליה חיים מייזל על כסא הרבנות בלודז', שקד על תקנתם של בני העניים שמהם תצא תורה, התקין להם תלמוד תורה ובני העיר מפסיקם צרכיהם של התינוקות במאכל ובמשתה ובמלבוש. רבי אליהו חיים עודד את היהודים לתת לאותם ילדי תשב"ר את המאכלים הטובים ביותר שיש ברשותם, ולא לספק להם רק שאריות מאכליהם.

שנה אחת שנת בצורת היתה, ואין הפרוטה מצויה ובני אדם אין ידם לצדקה, התחילו גבאי תלמוד תורה מקמצים ומצמצמים, ששנכנס חודש אב נמנו וגמרו שלא להאכיל את התינוקות בשר בכל תשעת ימי אב, ובכך נמצאו מקיימים מנהג ישראל וממעטים בהוצאה.

כשמעו רבי אליה חיים על כך, שלח וקרא לראש הגבאים אף הוא עשיר גדול ועסקן ותיק, זודרו הלה ובא לרבו לשמוע מוצא פיו. יודע מר - ואומר לו רבי אליה חיים לראש הגבאים - שהימים הם תשעת ימי אב, להודיעו שהמאכלים שמאכלים את התינוקות בתלמוד תורה אסורים בפייהם באיסור גמור... 'אכן רבינו - משיב ראש הגבאים ביהירות - תנוד דעתו, אין אנו עביריניים, חלילה אף אנו יודעים שהימים הם תשעת ימי אב ואין אנו מאכילים את התינוקות אלא מאכלי חלב, שמתורים באכילה בימים אלו...'. השיב לו רבי אליהו חיים, 'לואת בדיוק כוונתי, בני עניים הם ותורה מתשת כוחם, ואילו לא תספקו להם את מאכלי הבשר אף בימים אלו, הרי הם נתונים שכנכה, וצריכים הם לאכילת בשר, ובהיותם ילדים אין מניעה להאכילם אף בימים אלו!...'.

לתועלת הציבור

מכון דרשו משפט מציע תכנית לימודים ייחודית לקבלת רישיון טוען רבני. התכנית מותאמת ללומד באופן אישי ובשיטה מיוחדת המתאימה למבחני בית הדין, וכוללת גם אפשרות להכשרה מעשית.

לפרטים: 050-4102111

צופים', 'דבש' הוא 'דבש התמרים. 'נופת צופים' מפרש המצודות הים חלפת הדבש' הנעשות על ידי הדבורים.

המשנה בסוטה אומרת: 'משחרב בית המקדש בטל השמיר ונופת צופים ופסקו אנשי אמנה משיראל'. וכשהגמרא שם שואלת 'מאי נופת צופים' אומר רבי יהושע על פי זה דבש הבא מן הצופים' אומר רש"י 'מן ההרים הגבוהים שמשם צופה למרחוק'. וממשיכה הגמ' כדמתרגם רב שיש כמה דנתן דבריאהו רישיון ברומי עלמא ומייתין דובשא מעישיבי טורא' כמו הדבורים הטסטו וממשיטות ברום העולם ומביאות דבש מעשבי ההרים.

ה'נופת צופים' הזה, בטל משחרב בית המקדש, משעה 'פסקו אנשי אמנה'. כי גם הליקוט והאיסוף של מתיקות התורה צריך זהירות. ללקט צוף אפשר רק מהפרחים שבראשי ההרים. מגדולי ישראל, ממעתיקי השמועה. לא כל דבר מתוך הוא טוב. לא מכל אחד אפשר צריך לקבל. משחרב בית המקדש, משפסקו אנשי אמנה, כאשר אין על מי לסמוך אז גם בטל 'נופת צופים'.

אשרינו מה טוב חלקנו שהותיר לנו הקב"ה אף בדור יתום זה, גדולה תורה ויראה, ראשי ישיבות ומביצי תורה. אשר בגודל עמלם בתורה זוכים לחדש חידושי תורה ומהם יכולים אהנו לקבל וללמוד, ללקט ולבאסוף 'דבש וחלב ונופת צופים' שיהיו תחת לשוננו תמיד.

לימוד המוסר

הרה"ג ירחמיאל קראם

'חלב ודבש'

'שבעה משקיין הם', אומרת המשנה במכשיריו, שאם באו על האוכל הכשירו אותו לקבל טומאה. 'הטל, והמים, היין, והשמן, והחלב, ודבש דבורים'. אף שאנמר בפסוק **מכל האוכל אשר יאכל אשר יהוא עליו מים יטמא** 'שצריך ביאת מים כדי להכשיר לקבל טומאה. אין הדבר אמור רק בביאת מים בלבד. אלא גם אם באו על האוכל ששה משקיין נוספים: יין, שמן, חלב, דבש, דם או טל הוחסר האוכל לקבלת טומאה.

את המקור לקביעת שבעת המשקיין למדו חז"ל מהמשך הפסוק: **וּכְלַ מַשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה, שְׂבַב לְהוֹסִיף עַל מַה שֶׁנֶּאמַר בְּתוֹחֵלֶת הַפְּסוּק: "אֲשֶׁר יִהְיֶה עֲלָיו מִיַּם מִמֶּה שֶׁכָּתַבָה תּוֹרָה רַק מִיֵּם הִיִּיתִי אֹמֵר יִשְׁאֵל לִי אֵלֶּא מִיֵּם מִיֵּן לְרַבּוֹת הַיַּיִן וְהַשְּׁמַן וְהַחֶלֶב וְהַדָּבֶשׁ וְהַדָּם וְהִטַּל תְּלַמּוּד לֹאֹר וְכַל מַשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה".** לא רק מים אלא גם כל מה שנקרא משקה נכלל בשבעת המשקיין. בתוספתא הובאו לכך דרשות מפסוקים ומהם למדו חז"ל מי מהנוזלים נקרא משקה ולהיכלל ביו בשעת המשקה אמנם דעת הרמב"ם היא שעיקרן של שבעת המשקיין הוא מהלכה למשה מסיני והפסוקים שהביאה התוספתא הם רק לאסמתתא בעלמא.

לכאורה אם נתבונן נמצא שלכל אחד משבעת המשקים ישנו מאפיין מיוחד. מים וטל הם המשקים שנאמרו בפסוק: **'אשר יבוא עליו מים'**. הם הכריזים לקיום הבריאה. הם קדמו לבריאה 'ורוח אלוקים מרחפת על פני המים' דם הוא המשקה הנמצא בכל חי. כל הנבראים שיש בהם דם נוזלים כך עם הדם. לכן הוא נקרא דם הנפש כי באין דם רחי"ל אין נפש. על הדם נאמר שהוא נשפך כמים.

יין ושמן הם משקים שזבים ויוצאים מהפרי בתהליך של שחיטה. הם בעצם גופו של הפרי הגמרא זנה על זיתים וענבים האם המשקה שבתוכם **'מבלע בליעי או מפקד פקידו'**. הם שונים ממשקים היוצאים מתותים או רימונים או שאר כל הפירות שאלו נקראים מי תותים או מי רימונים או מי פירות. **'יש להם שם לואת'**.

חלב ודבש הם מהות שונה. בהתהוותו של חלב הנקבה אחרי שילדה נחלקו **נתאים**: רבי מאיר סובר דם נעבר ונעשה חלב ודורש זאת מהפסוק: **'מי יתן טהור מטמא'** היינו חלב מדם. שחלב הנקבה היה בתחילה דם, שאסור. והפך לחלב שמוותה. כמו בבהמה שהדם שלה היה אסור באכילה וכשהוא נהפך ונעשה חלב הוא מותר באכילה. ולדעת חכמים ורבי יוסי **'אין החלב בא מן הדם'**. תהליך יצירת החלב אינו מהדם.

ומובא בתוספות חדשים שגם רבי מאיר וגם חכמים ורבי יוסי סוברים שהחלב נוצר מליחות הנמצאות בגוף מאותם הליחות שמהן נוצר הדם. שהרי בנוסף לדם עימו נולדה הנקבה מתחדש בה כל הזמן דם נוסף. וכל המחלוקת היא **שלדעת רבי מאיר בתחילה נוצר מהליחות דם ואותו דם נהפך לחלב ודעת חכמים ורבי יוסי שהחלב נוצר באופן ישיר מהליחות שבגוף.**

איך שלא נפרש, הוא נוצר בכילוי מאותם מוצאים בבריאה. הדבורים עוברות הדבש לעומת זה לא מפרש בנאל מדברים שכבר נמצאים בבריאה. הדבורים עוברות מפרח למרח מלקטות את הצוף ומביאות אותו לכמות. שם נוצרת חלת הדבש. שוב סוג חדש ואחר של משקה.

צמד מבטיים 'חלב ודבש' מוזכר יחד בתורה חמש עשרה פעמים בהבטחה שהקב"ה מבטיח לאל ישראל להביאם 'אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש'. 'דבש וחלב' מוזכר פעם אחת בשיר השירים 'נפת תטפנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך'. שלמה המלך בשיר השירים מתאר לנו את המצב של 'ותות ד' בפיך' בתאור 'דבש וחלב תחת לשונך'. שטעמים לבדרי התורה שבפיך, הם תמיד מתוקים וענומים דבשם וכחלב. למדנו כאן על החשיבות של 'לדבר בלימוד' של 'ותות ד' בפיך'. הלשון היא כלי הדיבור של האדם והיא צריכה לעסוק בתורה יומם ולילה. המצודות מפרש את הפסוק הזה 'על עסק לימוד הכמת התורה' וכן גם מפרש שם הספורנו 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך, ותחת לשונך ... ללמוד וללמד'.

הדיבור דבורי תורה הוא בעצם ה'ללמדה' לאחרים. כשאתה מדבר עם השני בדברי תורה אתה בעצם לומד תורה יחד איתו. פעמים זה לימוד כזה שאתה לומד ממנו ופעמים זהו לימוד שאתה מלמד אותו. תחת לשונך, צריכים להיות מוכנים למיד, דברי תורה. כדי שתוכל לאומרת וללמודם לאחרים. אלו הם ה'דבש וחלב' שתחת לשונך.

כפי שבארנו החלב והדבש שונים במהותם אז מהו. הדבש נוצר על ידי הדבורים היוצאות ומלקטות את הצוף מפרחי השדה ומביאות אותו לכמות שם יוצרות הדבורים את חלת הדבש. 'יצירתו של החלב שונה לגמרי מיצירת הדבש. הפרח רועה באחו אוכלת ועשב לועסת ומעלה חלב ולאחר שכל מיצ השדש מתעכל במעיה, מתמלאים עטייניה חלב.

החלב הוא מבחינת דבר חדש בא לכאן, לעומת הדבש שבעצם רק נלקט ונאסף כמות שהוא והתבשש לגוש אחד. כך גם דבורי התורה שצריכים להיות תמיד תחת לשונך. ערוכים ומוכנים כדי לאומרם לאחרים. יהיו בהם דברים שקלטת ושמתע מאחרים והיוו כלי משא ומעלה חלב שחישת יצורת בכחות עצמך. אלו גם אלול תורת אלוקים המה.

כשדוד המלך נעים זמירות ישראל מדבר על 'ותות ד' תמימה משיבת נפש' על 'פקודי ד' ישרים משמחי לב' הוא מתאר את דברי תורה 'ומתוקים מדבש ונופת

נבוא החסידות

הרב יעקב שלמה שיינברגר

תורת חיים...

חכמי המחקר קבעו: שכוחות המזון שיש בחֵלב, לא נמצא בשום דבר מאכל ומשקה שבעולם, שאם יאכל אדם לחם, הלא יהא צמא למים, וגם מים בלבד ודאי שאינו מזין, לא כן חלב - יש בו שניהם גם מזון וגם נוזלים.

והביאו הוכחה חותכת לדבריהם מתינוק בן יומו שהוא יונק חלב ומוזה בלבד הוא גדל, ונותנת לו כח כאכילה ושתייה ולא חסר לו זולת זה מאומה. וההסבר לכך הוא, שבחלב מנוחת חיות גופנית כוללת.

הספּה"ק המשילו זאת להתורה הקדושה שכוללת חיות הרוחניות ונקראת בשם לחם ובשם מים, כמו שכתוב (משלי ט, ה) "לֹכֵל לַחֲמוּ בלחמִי" וכן כתיב (ישעיה נה, א) "הוּי כֹל צִמָּא לִכְוּ לַמַּיִם".

וְלִכְּוֹן אוֹכְלִים אֲנוּ בַחַג הַשְּׁבוּעוֹת מֵאֲכֹלֵי חֶלֶב, לְרַמֵּז עַל הַגִּי'ל שֶׁהַתּוֹחֵק מַחִיה אֶת הַנִּפְשׁוֹת, וְכוּלְלַת חַיּוֹת הַרוּחָנִיוֹת וְכוּנִי"ל, (ראה אמרי נועם לחג השבועות).

וכי"כ הגאון **החפץ חיים** זצ"ל שהתורה היא מזון לנפש (בהקדמתו לפשני"ב): "התורה הקדושה היא בפשיטות מזון רוחני להנפש כמו הלחם שהוא מזון לגוף" יעו"ש.

ובזה יש להבין גם דפירושו **הקדמונים** (אהותחתי"ק ועוד) בפרשטנו, שבארהם אבינו בנתתם הלחם והמים למלאכים רמז בזה על התורה הקי, שיקחו מעט מים היינו מפשטי התורה, ויעו"ש. שהרי התורה הקי כוללת כל חיות האדם וכני"ל.

* * *

ולא זו בלבד שהתורה היא מזון כוללת לנפש, אלא הויו בה גם סממני רפואה, וכמו שאמרו ז"ל (עירובין נד.) "יחש בראשו יעסוק בתורה", ועד כדי כך הויו זו רפואה אמינית שהקשה

במהרש"א (חידושי אגדה, שבת סז.) איך מותר להתרפאות עיי לימוד התורה, והרי אמרו ז"ל (טו.): אסור להתרפאות בדברי תורה.

ומסיק - המהרש"א - דאסור באמת ללמוד בשביל רפואה והכא מיירי באופן כזה, שרק יגן עליו שלא תבוא עליו החולי.

כמוי"כ הקשה **בתורת חיים** (שור, עהש"ס) שבעונת (טו.): וביאר, דבאמת אסור לומר פסוקים דרך לחש, שעושה דברי תורה רפואת הגוף ואינו אלא רפואת הנפש, משא"כ האסור "חש בראשו ועסוק בתורה" מיירי שעוסק בתי"ת לשם שמים לקיים מצוות השייית ללמוד, ומתכוון שיועיל לו זכות התיית שיתרפא מחוליו ככהאי גווני שפיר דמי עכ"ד.

ובספּה"ק **נועם אלימלך** (פרי חוקת) כתב לתרץ: הנה התורה הוא מרפא לכל, ולכאורה אסור להתרפאות בדברי תורה, אלא הענין הוא שהרשימה הנשארת באדם והקדושה שתרשמת בו על ידי לימוד התורה על ידו יכול האדם הזה להתרפאות, ולא עיי' הלימוד עצמו יעו"ש.

הג"ר דוד אברהם מנדלבוים שליט"א הביא (בספרו דף על דף, שם בעירובין) תירוץ חסיד מבנו **הבה"ח** **למשה מאיר שיח**, שיי"ל שעצם המצב שהאדם מושג כראוי גורם לו לשכוח מהמצב של "יחש בראשו".

וההסבר בזה הוא פשוט, למשל כשישאלו לאדם האם מרגיש אתה את נעלך ברוך, אז כשיתמקד בתורה הקי ישכח לגמרי מכאבו ומכאובו.

ובמילא אין ענין זה שייך לרפואה כלל אלא מצב מעשי, שעיי' הלימוד יעלם ענין כאבו ממשחבתו עכ"ד.

ויש להעיר על דבריו, דאי"כ מדוע דווקא בתורה הקי אמרינן כן, והלא כל דבר מרתק שיקרא אז לימד, יעלמו מחושיו בדרך זו, ועל כרחך שכן סוגלת התורה מרפאת את האדם.

ואולי משום שבתורה הקי יכולים להתעמק ולהתרכז בה יותר משאר חכמות, וייליע בזה.

גליון 496

שנה י"ד – וירא

נושא השבוע: החלב בהלכה

המקור בפרשה:וייקח חמאה וחלב. שטמ"ק בכורות ו' ב')

ראשי הישיבות

מרן בעל שבט הליוי

הגאון הגדול רבי שמואל הלוי ואזנר שליט"א

ראש ישיבת חכמי לובלין

חלב בהמה טמאה

ובדין יוצא מטמא

בגמ' בכורות ו' ב' מייתי מקרא דגמל לאסור חלב בהמה טמאה, ובגמ' שם מקשינן דמשמע דאי לאו האי קרא הו"א חלב בהמה טמאה שרי, מאי שנא מהא דתניא הטמאים לאסור צירן ורוטבן וכו'. ולכאור י"לע בדברי הגמ' אמאי לא מקשי בפשיטות דחלב בהמה טמאה חיפוי"ל מרין היוצא מן הטמא טמא, וכמשי"כ הרמב"ם ריש פ"ג ממאכלות אסורות. וביאור דברי הגמ' תלוי במקור הדין דיוצא מטמא טמא, וכמשי"ת.

והנה מקודם י"ל ב' דעת הרמב"ם בכלל זה דיוצא מן הטמא, דד"ל הרמב"ם שם, כל מאכל היוצא ממין ממינין האסורין שלוקין על אכילתן הרי אותו מאכל אסור באכילה מה"ת, כגון חלב בהמה וחייה הטמאה וכו', שנאמר ואת בת היענה זו ביצתה וה"ה לכל אסור כיענה ולכל הדברים הדומין לביצה. ומקור האי דרשא הוא בחולין ס"ד והרמב"ם כולל חלב עמומה. ומבואר מדברי הרמב"ם דביענן לזה קרא, אבל לא היינו אוסרין מסברא בלבד יוצא מן הטמא, והיינו כמשי"כ הרמב"ם שם ה"ו דהוי"א דכיון דכתיב במדרש לא תאכלו הו"א דוקא בשדם אבל הנין לא. וגם לפי המסק' דאסור יוצא מן הטמא הו"ל רק כתפי שיעור כמשי"כ הרמב"ם ובמי"מ שם, ומבואר שאינו אסור עצמי, ואי לאו קרא דובת היענה לא היה נאסר כלל ולכן איצטרך קרא.

והנה לגבי טהור היוצא מן הטמא כגון פרה בן חמור, ס"ל לרמב"ם דלוקין עליהם כיון דאיכא קרא מפורש דאת זה לא תאכלו ממעלי הגרה, והוא יתור גמור ולא ריבוי בעלמא. וההבדל בין פרה בן חמור לחלב בהמה טמאה, דבפרה בן חמור הוא בשר ממש, ונגדול הבמה לא רק בן יוצא בהמהו, ועי"כ דייק הרמב"ם בפ"א ממאכ"א ה"ה דבהמה טמאה שילדה בהמה טהורה הרי"ז אסור באכילה שהגדל מן הטמאה טמא, והנה הוכיח איסור והוכיז טומאה. אבל בפ"ג גמרי שארי יוצא מן הטמא כחלב וכדו', כתב הרמב"ם רק איסור אכילה ולא טומאה, וכן שם בתב היוצא מן הטמאה ואילו בפ"א כתב הגדול מן הטומאה. והיינו דלוקין בן טמא הוי עצם גידוליו וכבשר ממש ולכן לוקין ג"כ, וכי"כ בפמ"ג סי' פ"א לדעת הרמב"ם (ע"ז), משא"כ יוצא מן הטמא אייז איסור עצמי אלא כפיין חצי שיעור ואין לוקין עליו.

אמנם דעת התוס' חולין ס"ד ע"א נראה דהאי כללא דכל היוצא מטמא טמא דיעינן מסברא בלי שום קרא, דהרי הקי' התוס' שם דלמ"כ קרא דאת בת היענה לאסור ביצה טמאה, חיפוי"ל מכלל דיוצא מטמא טמא (וכן הותנף בשטמ"ק בכורות שם), כמו דאסרינן מי רגלים של חמור מהאי טעמא. ומבואר מדברי התוס' דגם לולא קרא דבת היענה היה פשיטא לן דטמא. ואין לומר דמקרא דאת זה לא תאכלו ממעלי הגרה וכו' דיעינן לה, דהא מהאי קרא יליף פרה בן חמור, וודאי אין ללמוד משם ביצה ומי רגלים דחמור וכי"כ, דרשני פרה בן חמור דבהמה גמורה היא, ובהמה עצמה היא לפי האמת דאולינן בתה האם, והא דאיצטרך קרא היינו רק כי היכי דלא נימא זיל בתר דידיה כמבואר בגמ', אבל לפי האמת פרה בן חמור הוא יוצא מטמא ועדיף ממנו, (דהרי אפילו ביצה נקראת יוצא מטמא לדברי התוס'), ובעי"כ פ"א למילף ליוצא מן הטמא מהך קרא. ומוכח מהתוס' דמסברא אסור יוצא מן הטמא.

והא דלא מקשה הגמ' בכורות לאסור חלב מחמת יוצא מטמא לדברי התוס', היינו משום דאי לאו קרא דהטמאים לאסור ציר ורוטבן, הו"א דשתייה אינה כאכילה בענין זה, וגם אינו נוף בהמהו, משא"כ ביצה טמאה (דאסורה מסברא דיוצא מן הטמא לדעת התוס' וכני"ל), דנעשה מתחילה עיי' בשר עצמו וגם הוא אכילה ולא שתייה, ולכן איצטרך קרא דגמל לאסור חלב. ולדעת הרמב"ם נכנס בכללא דיוצא מטמא דילפינן מבת היענה, או י"ל דהנה"ג בכורות דעיין לא עמדה על דרשא דבת היענה, וכי"כ בחת"ם יו"ד סי' ע' ד"ה אפעי"א שאולי לא כו"ע אית לה להאי דרשא], ולהכי לא מקשי מיניה. וכן לתוס' דלא אסרינן חלב גמל מטעם יוצא מטמא ג"כ וכני"ל דמי נימא שתייה כאכילה בענין זה, עי"כ אנו אוסרין חלב מטעם הטמאים לאסור צירן ורוטבן.

ולהחוות דעת יו"ד סי' פ"א יש דעת שלישית בזה, דדין היוצא מטמא טמא אפלינן מהטמאים לאסור צירן ורוטבן, ועי"כ מקשה הגמ' בכורות על חלב טמא דחיפוי"ל מקרא דהטמאים, והיינו כיון דהוא השורש גם ליוצא מטמא טמא. וחידיש עוד החו"ד דדוקא בעיר וחלב וכי"וב כמו רגלי חמור שייך האיסור דיוצא מטמא, לאפוקי פרה בן חמור וביצה טמאה דבהם לא שייך האיסור יוצא מטמא, כיון דהם גידול בפני עצמו וכריה חדשה, ודוקא דבהם המתמצה מגופו אסור, ועי"כ איצטרך קרא מיוחד דאת זה לא תאכלו וכן בת היענה לאסור פרה בן חמור וביעה טמאה, יעו"ש"ה. והנה חולק החו"ד על הרמב"ם ותוס' וכל הראשונים ועי' במ"מ פ"ג ה"ו. וגם סברת הגאון תמהו בזה כאשר כבר העיר עליו הגאון אמרי בינה החו"ד סי' י"א, וסוגית השי"ס בכורות ו' ע"א למה לי למיתנו וכו', סימנא בעלמא דלא תחליף, משמע להדיא דלא כהחו"ד. (שבט הלוי ח"ו סי' ק"ג)

ד.ת. 41068 ירושלים

- עורך ראשי: הרב שלמה רוזנשטיין -

תסביב לשולחן

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

דבר העורך

בימים שהם מצביים גדולי ישראל באופן הנרחץ את השקפת התורה אודות מניעת התערבות גורמים זרים בתכנים של חינוך ילדינו, מתקשרים הדברים היטב עם ההוראה ברורה של י"ל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה'.

אין פשרות בחינוך הילדים, אין אפשרות לעצרת סדקים בחומות הבצורות של הדבר המהותי ביותר.

סביבה לא בריאה, מבאייה את הסכמת וציווי הקב"ה לדברי שרה, לצעדים שעל פניו נראים קיצוניים ביותר, גירוש האם וילדה – בן אברהם אבינו. ניתוק כואב של חלק מהמשפחה, למען טהרת חינוכו של יצחק.

ובנדון ידיון, הדברים חמורים שבעתיים, כי מתן דריסת הרגל – לאמירה כלשהי בענייני שברוח, הוא הדבר החלתי אפשרי מבחינתינו. כל אמירה או הדרכה או קביעה, לא התקבל אלא מפיחם של מוסרי התורה שבכל דור, שושלת הזהב כנתינתה מסיני.

וכפי שאמר בכינוס מרתן ורבנן גדולי התורה – בבית מרן ראש הישיבה שליט"א, הרה"צ מו"זיניץ שליט"א בשם כ"ק פון האימרי' חיים', כי גם אילו יאמרו לנו רק באילו שעות ללמוד את העיון, ובאלו את היבקיאיות' או להחליף את בבא מציעא בבבא קמא בשעות הלימוד, הרי שאין לנו להישמע להם על כלל, כי עצם דריסת הרגל בבית המדרש, היא המכשול הגדול והרס החינוך הטהור.

ואל לנו להצטדק בשום טעדקי אודות יכולתנו לדעת את הדברים שהם מבקשים שנדע – גם בלי לימודיהם, כי לא עניין החידעה עומד על סדר היום, לא נתנהל מולם בהצטרקויות להלשהם, המביאים באופן טבעי את לגטימיות הדיון כביכול. כי יש דברים שאין לנו מנדט לדון עליהם ואין בכוננתו לעשות זאת.

אנו מקפיד עליו

ברכות מאליפות

נשגר קדם מוידעינו הנעלה
צנתרא דדהבא חו"ב

הרה"ג רבי

אלחנן פרץ שליט"א

חבר מערכת העלון

לרגל הופעת ספרו המקיף

חוקי הכסף

כל הלכות הממונן – גזל, צדקה ורביית

יתן ד' ויפוצו עוד מעינותיו חוציה

לעילוי נשמת

מרת שפרה בת ר' ישראל אפרים פישל ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

חליבה בגוי אם אוסרת החלב

...במה שהאריך להעמיד הדת על תלה, לברר האיסור של חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו גם בוהי"ז, ימחול לעיני בספרי הנ"ל (סי קל"ח) שכתבתי לבאר האיסור גם בבהמות ישראל שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו. וכעת מצאתי שכן ס"ל להלכה, גם בתי מהרשד"ים (סוסי"י נ"יא), וכדאי להעתיק קצת מדבריו שכתב (שם בס"י נ"ב), וז"ל, וזאת ועוד אחרת כי מי הוא אשר עינים לו ואינו רואה כי בעונות ענין זה מבגינה רפוי בזמן הזה, ובחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו מזולזלים בקצת מבני עמו, ועתה המהפך בזכות אותו הרשע נוהן יד לפושעים כי אחר שיצא הקול בעיר מעדים ג' העידו עליו שרוב החלב שלו הי' מחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, ושחי קונה גבינה מגוים ומערבה בתוך הגבינה העשו"י על ידי ישראל, ויראה שמתיריים גבינתן, מי הוא שלא ילך ויקנה בפירוש גבינת גוים.

ואפילו שלא הי' הדין לאסור ראוי לאסור, וכהא דאמרינן בגמרא (פ' כל הבשר) רב בקעה מצא וגדר בה גדר, ופי רש"י ז"ל שראה שהיו מזולזלים בבתי' והחמיר עליהם וסבר כחל, ואף על בג הדתם היו משום זלוזול דאסור של איסור דאי', והכא הוא איסור דרבנן, כבר מציינו שעשו חיזוק כמכו"ל לדבריהם משל תורה, ואמרינן (ריש פרק משילין) שבת דחמיר ולא אתי לולולוי בי אבל עי"כ טוב דקיל ואתי לולולוי בי' כלל וכלל לא הרי שזבר הקל והכותלו היועט צריך להעמיד ולחוק וכו' עיין שם, ושם מיירי בהדיא אף בידוע שאין טמא ועדרו כמבואר באמצע התשובה שם, הרי עד כמה יש ליוראי ד' ולחושבי שמו אשר עסקם לפקח על עדת ישראל, להרים מכשול מקרב והקהל (עי' לשוננו שם בהתחלת התשו'), לגדור גדר לקהל אף דבר שלא הי' מן הדין, כדי שלא ישכחו אחרי' אותם שמוזלזלים באיסור של חלב שחלבו עכו"ם.

ועי"כ בודאי מחויבים לעשות הכל להציל רבים ממכשול, ובעזרי"י שפה עלה בידנו קצת תיקון בזה.

ראה זה חדש

ספר נוסף מתורתו של

הרה"ג רבי

ירחמיאל קראם שליט"א

חבר מערכת העלון

'ותלמודו בידו'

על סדר ההפטרות

מנהגים

הרה"ג אליקים דבורקס

איסור חלב ואבקת חלב של גוי

לאחרונה התעורר שוב הנידון של חלב עכ"ם – נידון שעורר בעבר פולמוס הלכתי חוצה יבשות. האם חלב עכ"ם גורם לטמטום הלב, האם הוא עלול להשפיע על התינוק ששונה אותו לצאת לתרבות רעה? האם כיום בעידן התעשייה המודרנית קיים החשש שמא הגוי ערבב חלב של בהמה טמאה, ואולי אף אם טעם הגזירה בטל הגזרה בעמיה לא בטלה? האם רק חלב עכ"ם נאסר או גם אבקת חלב של עכ"ם אסור? על כל זאת במאמר הבא.

טעם האיסור

נפסק ברש"ע יור"ד סימן קט"ו שחכמינו ז"ל אסרו לשתות חלב שחלבו גוי משום חשש ישראל רואה את חליבת הגוי ואז אין חשש של ערבוב חלב טמא ומותר לתחזילה לשתות חלב זה. וכן פסק הרמב"ם פירק ג' מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט"ו. המקור לזה הוא מדברי הגמ' עבודה זרה דף ל"ה ע"ב, ומצינו על כך מחלוקת אמוראים, יש מן האמוראים שאמרו שהיו משום חשש חלב בהמה טמאה, דהיינו שלא חוששים שמא הגוי החליפו בחלב טמא שהרי אין מראיתן דומה שחלב הסהור לבן והטמא ירוק, אלא שחששו שמא עירב בו חלב טמא כדי להרבות שיעורו ואז לא ניכר שערבב חלב טמא. ויש מן האמוראים שפירשו הטעם משום איסור גילוי שמשקה שנתהלה אסור לשתותו שמא שתה ממנו נחש והטיל בו ארס ואין הגויים נוהגים בזה. אולם הר"ף והרא"ש מבסכת עבודה זרה שם והרמב"ם ה"ל הזכירו כך טעם של עירבוב חלב טמא ולא ענין של גילוי.

דנו גדולי הפוסקים אם יודעים בבירור שבעיר שדר הגוי אין בהמות טמאות שאפשר לחלוב מהם חלב טמא ברש"ת חוט המשולש בתשב"ץ ח"ד סימן ל"ד והרשב"ש פ"מ קט"ד חזק"ד והרדב"ז חלק ד' סימן א'ף קמ"ז והפרי חדש פסקו זאת להלכה שלא אוסרים את החלב הזה כיון שאין לחוש לחלב טמא דכיון שבטל הטעם בטל האיסור, אולם רבים מהפוסקים חולקים על זה וסוברים שאין להתיר באופן כזה וכפי שמובא בחכמת אדם כלל ט"ז שכל גדולי הראשונים והאחרונים אין אחד שזיכרו היתר זה אסור לשנות היתר ויש תקנה וגזירת חכמים לאסור כל חלב שחלבו עכ"ם שם ישראל רואהו, וכתב ברש"ת חתם סופר חיו"ד סימן ק"ז שכבר קבלו ברובינו כותפי האוסרים ולבני אשכנז אסור מן התורה מדין נדר.

כתוב בספר פלא יועץ צ"ל (בבית דברי חכמים) וז"ל "ידוע שחמורים (דברי חכמים מד"ת שכל העובר עד"ח חייב מיתה, והן בעון רבים מע"ה מקילין ועוברין עד"ח בהיותם חכמים בעיניהם כגון 'חלב שחלבו עכ"ם ואין ישראל רואהו', שאסור משום חשש חלב טמא, והמתפרצים אומרים מידי השם אמר אל משה חלב טמא אנן סהדי דליבא חלב טמא, ולו חמנו ושיכלו שכל ז"ל חיים וקיימים אין להם ביטול עולמית ולא נתנו תורת לב אחד בידו, ובכמה דוכתי אמרו לא פלוה רבן רואהו על דבריהם אף שליבי האמת יהי' החלב מבהמה טהורה יש אומרים דהוא כאוכלי "נבלות וטרפות" ואין לנו אלא דברי חכמים שמתלבט הטעם לפי הפטש יש בהם כמה צפוני סודות, ותבונה ישרים נתחם שלא לסור מדבריהם ימין ושמאל באיסורין ותקנות וגזרות ועצות טובות המפורזות בתלמוד, כי רוח ה' דבר כל ושומע להם ישכון בטח ושקט ושאנן מפחד רעה, וימצא חן ושכל טוב בעיני א' ואדם' עכ"ל.

בערוך השלח סימן קט"ו סיעף ה' כתב וז"ל "והנה נתברר דלפי דעת כל רבויינו אפילו במקומות שלא שכיח כלל דבר טמא באופן

מרון הגר"ש אלישיב שליט"א

חלב של מחלל שבת ופורק עול

...ונראה פשוט דכל הני שאסרו חז"ל משום חתנות [א.ה. כגון שמן לדעת שמואל או סתם יינות לדעת הה"ן], אף שאצל ישראל מומר לעז' (או מחלל שבת בפרהסיא) לא שייך איסור חתנות, מכל מקום גם הוא בכלל איסור זה, שישוד מטרת האיסור הוא להרחיקו ולהבדילו ודינו כגוי גמור. אך בשאר הדברים שאסרו בגוי כגון חלב עכו"ם או גבינת עכו"ם, דהאיסור הוא רק משום גיעולי מאכלות אסורות שמא עירב בו חלב טמא, בזה לא מצינו שישראל מומר בכלל זה. הא ודאי דינו כחשוד ובודאי חיישינן שמא עירב חלב טמא, אך במקום דלא שכיחי בהמות אצלם חולבים האיסור אצל גוי הוא בכלל דבר שנאסר במנין, הרי אם ישראל מומר אינו בכלל הגזירה ההיא, יש לדון על חלב ישראל מומר בפני עצמו אם יש מקום לחוש לזה או לא...

אמנם אם הרפת שייך ליהודים מחללי שבת ופורקי עול, אף שלפי האמור אין לנו שעליהם חל גזירת חז"ל שאסרו חלב שחלבו עכו"ם, ואם אין חשש של בהמות טמאים אין איסור בחלב שלהם. אך גם ברור הדבר שמפעם לפעם גויים העובדים אצלם חולבים את הפרות שעל ידם חוזר וניעור הגזירה של חלב עכו"ם, אף שהבהמות שייכים ליהודים הנ"ל.

ועיין דרכי תשובה סימן ס"ק ט"ז מ"ש מהמח"א שהרמ"א הקיל בדיעבד אם לא נחלב מתחילה רק במקצת ואח"כ בא הישראל וחלב את הנשאר בפני ישראל, משום דס"ל דכל החומרא שצריך להיות ישראל וראה בתחילת החליבה הוא רק בבהמות גויים וזיר של גויים,אבל בבהמות ישראל וזיר של ישראל רק שהעכו"ם חולב אף על פי שבייתו של עכו"ם מפסיק, מכל מקום סומכינו על המקילים גם בראה במקצת החליבה עכ"ד.

וכ"ש באלה הקבוצים שלא שייך כלל לומר שהיהודים שומרים על הגויים שלא יערבו חלב טמא.

(קובץ תשובות ח"ג סי' קט"ו, עינייש בהרחבה)

שאין חשש לתערובת חלב טמא מ"מ אסור, ודלא כאחד מגדולי האחרונים שהארץ להקל לשתות חלב שלהם במקום שאין שם דבר טמא, והיות שנפסק לאיסור ברש"ע וכל גדולי האחרונים מי יוכל להעני **פני ולמלא תאות נפשו ושומר נפשו ירחק פניו**. ובסיעף ו' הוסיף "וליתר שאת אברר לך איך שכל דברי רבותינו הקדושים הם כגחלי אש, ובאמת **כך מקובלני שכל גזירת חכמים לבד טעמה הנגלה יש עוד הבה טעמים כמוסים שלא גילו אותם והטעם יא בעכמה מנתה ה' וישלם גמולו בזה ובגא'.** וכדבריו כתב הגר"א במעשה רב הארוך סימן צ"ז לגבי איסור גילוי אף שאין נחשים מצויים בינינו או אף שיש אין הארס שלהם ממית מ"מ אסור לאכול דבר מגולה "דכל מה שאסרו חז"ל או תיקינו איהו תקנה מפני איהו טעם אף שבטל הטעם הגלוי לנו, תקנתם באיסורם במקומם עומדת, כי הם לא גילו אלא אחד מכמה וכמה טעמים הכמוסים עמהם, על כן אסור לעבור על דברי חכמים אף שבטל הטעם הגלוי לנו ולכן מאכל מגולה אסור אף שאין נחשין מצויין ביננו".

חלב גוי בפיקוח הממשלה

נפסק ברמ"א יור"ד קט"ו ס"א ישראל שרואה חליבת הגוי צריך לכתחילה להיות נוכח שם קודם תחילת החליבה כדי שיוכל לראות בקר שחולבים בו שאין בו דבר טמא ואפילו אם אין לו דבר טמא בעדרו. כתב ברש"ת אגרות משה יור"ד חלק א' סימן מ"ז במקומות שהמחלבות עומדות תחת פיקוח השלטון שלא לערב חלב מבהמה טמאה ומי שיתפס שעירב יענש יש להתיר החלב שלהם אפילו אם אין ישראל עומד בשעת חליבה היות וידיעה ברורה היא כראיה ממש, ולכן בחלב שאסרו חז"ל רק באופן שהגוי חלבן ואין הישראל רואהו, אבל באופן שהישראל יודעין ידיעה ברורה כי להתיר דנחשב כמו ראיה, אולם עכ"ז מסיים דזהו מעיקר הדין אבל מכל מקום ראוי לבעול נפש להחמיר. וכן כתב בחזון איש חלק יור"ד סימן מ"א ס"ק ד' וז"ל "ואמנם בשיש פיקוח הממשלה על החלב שלא יערבו חלב טמא והם צפויים לעונש על הזיוף יש לומר דהוא כמו שיושב בצד העדר וכשהוא עומד הוא רואה", אולם ברש"ת חלקת יעקב חלק ב' סימן ל"ז כתב לחלוק שגם באופן כזה אסור ומסיים "וחס ושלום להתיר ולזולז לאיסור דרבנן להתנגע לאיסור", וכ"כ ברש"ת באר משה חלק ד' סימן ג'ב שרש"ת משנה הלכות ח"ד סימן ק"ג, וכ"כ בשו"ת קנין תורה חלק א' סימן ל"ח כתב מה שהחז"א התיר כשיש פיקוח ממשלתי זהו דווקא בימי המצור אחרי המלחמה שלא אכלו בשר ודגים ולכן הקילו לחלשה שלא ובאו לידי סכנה ומציין שכן הסכים עמו מרן הגר"י קניבסקי זצוק"ל. הגר"מ שטרנבוך שליט"א בשו"ת חטובות והנהגות חלק א' סימן תמ"א מביא ששמע מהגר"י ועלץ זצ"ל שדן בהלכה זו לפני מרן החז"א זצ"ל והורה לו דכל ההיתר הוא רק לילדים קטנים או לילודת הנמצאת תוך שלושים ללידתה אבל בשאר אדם אין שום היתר. (עי' שר"ת ישכיל עבדי ח"ה סימן ט').

בבזמ עמום עבור קניית חלב ישראל

הרדב"ז בתשובותיו חלק ד' סימן קמ"ה כתב שחלב עכ"ם דינו בשאר איסורין דרבנן וכיוצ' שחייב לתת ולבזבז כל ממונו עד שימצא חלב

חקירות הלכתיות

הרה"ג אלהנן פרץ

כבשים

דעת רמב"ם הגרח"ם שייצבג שליט"א, כי אפשר לסמוך על צדיקה מקצועית מדעית, שנעשית על ידי ירחי מעיים. אס' לפי דעת מומחים אֵין טעויות בתולדותיה. ורלוסה לדבר מההלכה ביוד"ם סי' קי"א, לפעיינן מי שפחט כבשים ומלא מיע בראש החזה וכבר הפרידו את הרלושים, שמבוחר להכלסה כי אפשר לנסות להשוות רלוש לכבש, ועל ידו זה לזרות את הכבש סרף. כמו כן אמר כי לדעתו אפשר לעירב לסמוך לחומרם על צדיקת תח' הלדס (DNA) לצדוק ייחוס של כהנים מהו.

חלב עכו"ם

משום כך דעתו כי חלב עכו"ים, המגיע ממדינות שצדוקים להרות שהחלב הוא חלב פרה, צדיקה מקצועית. אפשר לסמוך על זה להתיר את שתייתו, ורבים חולקים על זה. נודע כי כתשביית הלאחרונים כתבו שלא לסמוך על צדיקות גנטיות לצורך צדיקת אכזה, כדי להייע אב לתת מזונית לצבא.

מוזון מלכות

ידוע כי דבש דבורים מותר. וכתב הרע"ב צצקורות, שהטעם משום שאין הדבורים ממנלות אותם מגופן. ויש סוג דבש שהוא פרש והוא הממלאכות שלהן וייביו דבורה שהיא מלכה יולא ממנה דבש המתמנלה מניסה. ושלחתי למגרי"ם הגרח"ם שייצבג שליט"א אם מותר לחלוכו, ולדדי הספק בזה שיש לאסור משום שזה מילוי מגופן, ודומה להלב טמאה, אכל הצדכ גרובי מאלוד צטעמו. ודעתו הייתה להתיר מוזון זה. ואפשר שיהיו בזה. הגה מצואר ביוד"ם סי' פ"א חף שהלב מגל אסור אכל אס יתק הולד מאלמו וחחר כתקלקל כל כך. מותר בשתיה לדעת הג"י. ולכאורה כמו כן תולדות של הממלכות כעין פרש או תחשכ.

לא ראוי למאכל

עוד יש להוסיף בזה כי מפורסמת דעת הפרי"ם והביאה הספניג ביוד"ם סי' קע"ג, כי דבש שלא רלוו לחכילת אדם, אף שהוא איסור גמור מותר באכילה, ורלוה כעין זה צבחייל סי' תמ"ב, ועוד רלוה צזה בחזו"א יוד"ם סי' ס"ז. וזו סיבה נוספת להתיר מוזון מלכות, משום שהוא סיך מאלוד ולא רלוו לחכילת אדם. ונצבטיית מנחת שלמה החמיר בזה"ל ורלוה בצבויית יציב לומר" צדוגמת זאת צמנה שכתב צהיתר הגילטרין.

אחשביה

הגה מן המפורסמנות כי יש דין אחשביה, והוא מוצחק צרלו"ם צפסחים, וצבמטיב צבי' תמ"ב. יש להתפלל ארץ אפשר להתיר מוזון מלכות והלא מחשיב אותו צזה שאוכלו. וירלוה ליישב כי צדיק רלוה ליה למגרי"ם הגרח"ם שייצבג שליט"א כי אין דין אחשביה שצאר איסורים אלא פיק צמקן וצכר לדבש מננה שהתיר מרן צבוי' צבויים סיך לחלוכל אשר לדבש, ורלוה ציד צצה"ס סג. עוד רלוה לזה מהגמרא צבסנהדרין לגבי היתר חכילת חמור שירד מנו בלאו מיוחד, מפני שאחילה והנהגה ענין אחד הוא. שהאכילה היא מין ממינו הנאה, ואלו היה כתוב בפירושו לא היינו צזיכים לפסוק מיוחד על הנאה, שהיא בכלל האכילה כר' אבהו בפסחים כ' א. אלא לפי שאיסור האכילה חוזר בשלון לא תבשל, מטעמים שלהלן, לכן הוצרך בפסוק כדי לאסור דבר היואל מהטמא, צענין ציהיה דוגמלת הטמא, חשבו כללן, שאס' לך כן דבר אשר לפנינו. אכל חמקן נאמר צו דין אחשביה צגלל היותו אסור מלד עממו ולא צגלל היותו יולא מהטמא.

בהמה טרפה

הגה פשהת המפספחה צבשיטת חו"ל, וכבר נודע צבערים אשר גויים נוקדים את כרס הצמנה כדי להקל אצל צנה, מעקן של המזון שצאלה, ואחר ימיס לז רבים צבלחת צמנה כזאת לשחיטה, והרי ידוע כי נוקבת הכרס טריפה היא. ורף חלב צמנה זו צצביים מדין חלב טרפה. וצביים צדיקותיות דיצר צזה סבי' הגה"ל ר' יוסף פרץ זצ"ל. והנה קשה להקל צזה, והצצדיר לי כי צצלק מההצבירים לל צדוקים זאת כללן, ורף בקדוקים לז כולס מיימנים ללפל צזאת. ורף כי יש ספק ספיקא להקל צזה, יש מקשים על ספק ספיקא זו. והנה צצר זה מותר מן הדין כפי ההלכה כי כל צדפיים מרובה פריש, אס' לז מחשיב אותו לחתיכה הרלויה להתכצד. כל זה צמה שנוגע לצבש, אכל שתיית חלב צמקומותם הלוו, אס' ישראל מצנייה, רלוה צצמיתר שתייה זו, משום צצחלב חל ציטול ולא שייך צו דין חתיכה רלוויה להתכצד וליע.

עקרי הענין

א.חלבו חלב באכילה. חלב בהמה או חיה טהורה מותר באכילה. ראה בכורות ו ב, ו טושיע יוד פ אה וחידוש הוא שמותר, שלדעת ר' מאיר הסובר דם נעכר ונעשה חלב, הרי מקודם היה דם והאכלו בברת, ועכשיו הותר, ואפילו לדעת הסוברים שאין חלב הוא מן הדם, הרי הוא בא מן החי, ואף על פי כן אינו נאסר משום אבר-מן-חחי'. וכתבו אחרונים (פליתי סי' פא ס"ק ז ושורת חתי"ם יוד סי' ע) שאין הכוונה שהחידוש הוא שהחלב אינו אסור משום אבר מן החי או בשר-מן-חחי, שהרי החלב אינו לא אבר ולא בשר, אלא שהיה אסור משום יוצא מבדן האסור. ובשר"ת נובי' תנינא יוד סי' לו כתב שלולא החידוש היה החלב אסור משום אינה זבוחה, שלא מצינו דבר הבא מן החי ויהיה מותר בלא זביחה. היתר החלב באכילה לא מצינו בתורה בפירוש, ואין ראיה ממה שאסרה תורה בשר-בחלב, שחלב לחוד מותר, שאפשר באכילה ומותר בהנאה או בבישול, ובאה תורה לאסור בשר בחלב אף בהנאה ובבישול, וכן מזה שאסרה תורה חלב פסולי-המקודשין, אין ראיה שהחלב חולין מותר, שאפשר שאסור באכילה ומותר בהנאה ובאה תורה לאסור חלב פסולי המקודשין אף בהנאה, וכן אין ראיה מהכתוב. במשול"ז. חלב קיים לחמקן שמותר באכילה, שיש לפרש הכוונה לסחורה, אבל למדוהו בגמ' בכורות [שם] מהכתוב שמואל [א יז יח]: ואת עשרת חרציו החלב הביא לשר האלק, היינו לצרוך אכילתו, שהרי אין זרחה של מלחמה לסחורה, או מהכתוב: ארץ זבת חלב ודבש, שאם לא היה מותר, לא היה היתוב משתבח בו, ואמנם ראה בפליתי שם שמכאן לבד אין ללמוד שיש לפרש לסחורה, ועי' הל' בכורות להרמב"ן שמביא הדרש מופסז זה בלבד, וכן הרא"ש שם הביא דרש זה ומר"ש לבו שברו כו', עיי"ש במעדני יום טוב. או מהכתוב. [ישעיה נה א]: לכו שברו ואכלו וגו' יין וחלב. וכתבו בשמ"ץ"מ בכורות שם בשם תוס' חיצוניות. שאין ללמוד היתר החלב מפרשתינו אצל אברהם, שנאמר בו: ויקח חמאה וחלב וגו' ויתן לפניהם, ובודאי לא האכילם איסור, שהרי קיים כל התורה עד שלא ניתנה, לפי שהיה סבור שהם בני נח, ולא נצטוו על כך, שלדעת שאמרו שהחידוש הוא שאין החלב אסור משום דם, הרי אין בן נח מוזהר על דם מן החי. ראה ברי"ט אלמי שם וכתב שם שבאמת להסוברים שהחידוש הוא משום בא מן החי יש באמת ראיה מאברהם, שהרי ב"ן הוזהר ע"ז אלא שהגמ' הביאה ראיה להיתר לשני הטעמים של החידוש.

ב. בשר בחלב. יש בו שלושה איסורים ה‏**בישול**. אסור לבשר בשר בחלב, שנאמר: לא תבשל גדי בחלב אמו, ומבואר במשנה חולין קג ק; רמב"ם מאכלות אסורות פ"ט ה"א : ו"בחלב" פירושו בחלב (בקמץ). ולא בחלב (בציר), אמ מפני שכן הוא הקור של המלה: בחלב וכמבואר בסנהדרין ד ב, או לפי שכתוב: לא תבשל, דרך בישול אסרה תורה, ובחלב (בקמץ). שהוא צלול כמים, יש בישול, אבל בחלב (בציר) אינו בישול ואין טיגון וי"ט, והמבטלים יחד עובד בלא תעשה ולוקה. בגמ' חולין קח ע"ב . יש מי שכתב בטעם שאסרה תורה לבשל בשר בחלב שהוא כדי שלא יבוא לאכלם כשתבשלו יחד. ראה ספ"ק משנה טומאת מין פ"א ה"ב ועי' אבות דר' נתן פ"ב ע"ב סייגים מן התורה. -

אחשביה והנאה. בשר בחלב אסור באכילה ובהנאה, משנה חולין קיג א ונפסק ברמב"ם מאכ"א פ"ט ה"א: טושיע פז א והרבה לימודים נאמרו על ק: ובמכילתא דבי ר' ישמעאל אמרו: לא תבשל גדי בחלב אמו נאמר שלש פעמים, אחד לאיסור בישול, אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה. הלכה היא כמבואר בקדושין ז ב, כתבו דבי ר' ישמעאל שני פעמים לא תבשל הם על איסור בישול, איסור אכילה ואיסור הנאה. וברמב"ם בחל' מאכ"א פ"ט ה"ב מבואר שאיסור אכילה לדימוני בקל וחומר מבישול, ואמרו לא שתק היתוב מלאסור האכילה אלא מפני שאסר הבישול, כלומר אפילו בישול אסור ואין צריך לומר אכילתו. איסור האכילה נמנה במנין הלאוין, אבל איסור הנאה לא מנו בלאו מיוחד, מפני שאחילה והנהגה ענין אחד הוא. שהאכילה היא מין ממינו הנאה, ואלו היה כתוב בפירושו לא היינו צזיכים לפסוק מיוחד על הנאה, שהיא בכלל האכילה כר' אבהו בפסחים כ' א. אלא לפי שאיסור האכילה חוזר בשלון לא תבשל, מטעמים שלהלן, לכן הוצרך בפסוק כדי לאסור דבר היואל מהטמא, צענין ציהיה דוגמלת הטמא, חשבו כללן, שאס' לך כן דבר אשר לפנינו. אכל חמקן נאמר צו דין אחשביה צגלל היותו אסור מלד עממו ולא צגלל היותו יולא מהטמא.

הנה פשהת המפספחה צבשיטת חו"ל, וכבר נודע צבערים אשר גויים נוקדים את כרס הצמנה כדי להקל אצל צנה, מעקן של המזון שצאלה, ואחר ימיס לז רבים צבלחת צמנה כזאת לשחיטה, והרי ידוע כי נוקבת הכרס טריפה היא. ורף חלב צמנה זו צצביים מדין חלב טרפה. וצביים צדיקותיות דיצר צזה סבי' הגה"ל ר' יוסף פרץ זצ"ל. והנה קשה להקל צזה, והצצדיר לי כי צצלק מההצבירים לל צדוקים זאת כללן, ורף בקדוקים לז כולס מיימנים ללפל צזאת. ורף כי יש ספק ספיקא להקל צזה, יש מקשים על ספק ספיקא זו. והנה צצר זה מותר מן הדין כפי ההלכה כי כל צדפיים מרובה פריש, אס' לז מחשיב אותו לחתיכה הרלויה להתכצד. כל זה צמה שנוגע לצבש, אכל שתיית חלב צמקומותם הלוו, אס' ישראל מצנייה, רלוה צצמיתר שתייה זו, משום צצחלב חל ציטול ולא שייך צו דין חתיכה רלוויה להתכצד וליע.

הרב מאיר שולביץ

אכילתו פסחים מד ב ורשי" ד"ה תרי ליה לענין כבוש, ועי' שד"ך סי' פז ס"ק א ופר"ח שם ס"ק ב..
וכל שכן שאין ההנאה אסורה אלא כדרך בישול. פרישה פז אות א.

ג. חלב עכו"ם. הדין שחלב שחלבו גוי ואין ישראל רואה החליבה אסור לשתותו. ונפסק ברש"ע יוד סי' קט"ו סי"א ומקורו ממשנה במסכת ע"ז דף ל"ה ע"ב והטעם כמבואר בגמ' שם שחוששים שמא עירב בו חלב של בהמה טמאה. והנה במקומות שאין הנכריים נוהגים מחלב טמא מפני שהוא מאוס בעיניהם, האם נוהג איסור חלב נכרים יש סוברים שנוהג האיסור, שלטי גבורים שבמדי' פ"ב דע"ז וכתב הטעם שאין לחלק בין גויים הללו לגויים בבשר מדינות ולא חלקו חכמים בדבר עיי"ש וכ"כ בלבוש ריש ט"ז זה דאע"פ שגם הם אין גוילים לאכול וכי אפ"ה אסורה מפני שאין נוהגים בה כ"כ וחיישינן אפילו לא ה"י לו דבר טמא בעדרו וכי עיי"ש וכ"כ בשר"ת זרע אברהם חיר"ד סי' מה וכתב דאין לסמוך על מה שהוא מאוס ולה' כ"כ בשר"ת אפי' אם מאוס להם מוברים לאחרים וכמ"ש הרשב"א בת"ה הארוך ש"ז דחלב שנמצא ביד גויים אסור דאע"פ שהוא מאוס להם מוכרים לאחרים עיי"ש וכן הסכים בשר"ת חקקי לב יוד סי' לב. ויש מקילים בזה. ראה בשר"ת מהר"ש דוראן בחוט המשולש שכתבשו' התשב"ץ סי' לב וכ"כ בתשו' זכור לאברהם להרב מהר"א אביגדור ז"ל חיר"ד סי' פ וכן בס' ערך שי בחידושויו לסי' צה הביא דברי מהר"ש דוראן הג"ל ופסק כן לדינו עיי"ש. אמנם באגרות משה (יוד ח"א סי' יז) כתב לחדש שבמקומות שהמחלבות עומדות תחת פיקוח השלטון ואסור להם לערב חלב בהמה טמאה ומי שיתפס מערב יענש יש להתיר את החלב שלהם אפילו אם אין הישרא עומד בשעת חליבה, החלב מותר, אבל פלו שיטת הפר"ח משום ידיעה ברורה היא כראיה ממש, כדמצינו דאפילו לענין נפשות נקרא ראיה בידיעה ברורה וכי וסיים ולכן בחלב שאסור רק בחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, יש להתיר גם בישראל יודעים ידיעה ברורה דהוי כראיה וזה שאם יערבו יענשו ויצטרכו לטורר השקט שלהם שהוא הרוחה של כמה אלפים והממשלה משגחת עליהם הוא ודאי ידיעה ברורה שהיא כראיה שלא ה"י בכלל איסורם והוו גם לכעי דאין טעם לחלוק בזה והן הרוצה לומר להקל יש לו טעם גדול ורשיע וכמו שמקילין בזה הרבה בני"א וסומי' תורה וזה הרבה רבנים וחי' לומר שעושים כדון, **אבל מי"מ לבעלי נפש מן הרה"א להחמיר ואין בזה משום יוהרא**, וכן ואז נוהג להחמיר לעצמי אבל מי שרוצה להקל הוא עושה כדואו, ואין להחשיבו כמולול באיסורים עיי"ש. ובתשובה מ"ח כתב החתם ששמע שאם תופסים אין הקנס גדול וגם השלטון מקבלים שוחד וכן כוונה וברורה שיש לכתובל בזה הידיעה משום דאין להם שבטיל מה לעבור ולעונש וליתן שוחד דאין להיות מזה ריח שימסרו נפשיהו על זה וסיים שוב וליכ שתובתי הראשונה שיש טעם לדול המקילין שוחד וכן כוונה וברורה שיש לכתובל בזה הידיעה שיהמירו לקנות מחלב ישראל, אף שהוא קצת ביוקר, כדי שידעו שכדאי ורואוי לבני תורה להחמיר, וא"כ נראה שבבשעת הדחק כמו בכלא בודאי יש להקל כדברי הגאון ר' משה פיינשטיין, וכמובן כל זה בתנאי שבאמת השלטון שם מקפיד על זיופן והונאות בתחום בזמן.

ד. חלב בתורת משקה. חלב הוא אחד משבעת המשקים המכשירים את האוכל לקבל טומאה, משנה במכשירין פ"ו מד, ופסקה הרמב"ם טומאת אוכלין פ"א ה"ב וכן לענין טומאת-משקין, החלב נקרא משקה, ואמרו (דהו נה ב): מנין לחלב שהוא משקה, שנאמר: ותפתחו את נאד החלב ותשקהו. -חלב הבמה הוא יאנו ממנה שלא לרצון - חלב שוב מהדד מאליו, או שחלבו כמתעסק - נחלקו בו תנאים: לדעת חכמים אינו חשוב משקה לענין הכשר וטומאה אלא אם כן יצא ארצון, ולדעת ר' עקיבא מטמא אף שלא לרצון, הלכה כחכמים. ראה רמב"ם שם פ"י ה"ד. אף על פי שהחלב חשוב משקה, ואינו צריך הכשר לטומאה, אם חולב לתוך הקדרה של תבשיל לתקנו, הרי הוא חשוב כאוכל, משקה הוא בלא אוכל כאוכל הוא- ראה שבת קמד ב, ואותה ששינוי (טהרות פ"ג מ"ג).
ב. שחולב את העז, החלב טמא, ואפילו חולב לתוך הקדירה, פירושו רש"י דהיינו שהחלב הוכשר בטיפה המלוכלכת על פי הדד, טיפיה הראשונה מלכך בה פי הדד ביעת, כדי שתהא נוחה לחלב, והיא נתחבת כמשקה, כסתם חלב, שלא לאוכל צריך לה.

* * *

<div></div>	<div>הנושאים הבאים</div>
<p>ורמ"א החלב בהלכה (ויקח חמאה וחלב. ש"תמ"ק בכורות ו ב) חיי שרה- קבורות מת וחטוטי שכבי (ואקברת מתי מלפני, כ"ג ד')</p>	
ת ולדות- ה פסוקה ו צא- ה ישעיהו (ויצא יעקב וכיוצילך חרנה, בחז"ל נעטמן יוד שנה בשם עבר) ו שלח- ש מירת ה גוף ו הנפש (ויאבק איש עמו ל"ב כ"ח, מכאן שלא יצא ת"ח יחדיו בלילה- חולין צ"א)	
ו ישב- י דיעות ה תורה (גיליון 5000 אי"ה)	

המשך הרב דבורקס

היתר ואין שום היתר רק באם יבוא לידי סכנה. בדרכי תשובה סימן קט"ו מציין מש"כ בס' רוח חיים דף קכ"ט דאם כי הוא נמצא בכפר לא גויים ואין לו שום מאכל מומשתה כי אם חלב שחלבו עכ"ם ואם אינו שותה יבוא לידי סכנה נראה דודאי מותר דלא גרוע מעוברת שהריחה כדומה, אם יכול להשיג חלב כשר בודאי חייב לבזבז כל ממונו כדי שלא יכשל באיסור חלב עכ"ם ואין ישראל רואהו או שארי מאכלים שיוכל להשיגו.

אבקת חלב של גוי

אבקת חלב המובאת מחוץ לארץ ונעשית מחלב שנחלב על ידם ואין הישראל רואה את החליבה כתב הרג"צ פרק זצ"ל ברש"ת הר צבי חיו"ד סימן ק"ג שמותר לאכלו והוא משום דפנים חדשות באו לתא ולא בכלל הגזירה כיון שנשנתה שנינו גמור בעשית האבקה המיוצרת מחלב, וכ"כ ברש"ת זקן אהרן (ואלקיין) חלק ב' סימן מ"ה ובשו"ת דברי יהושע (אהרנברג) חלק יור"ד סימן י"ז דהוא בכלל חמאה שמקצת מן הגאונים התירוה שלא גזרו חכמים על החמאה וגם אין חשש שערבו בה חלב טמא כי חלב טמא אינו עומד ומותר אפילו אם עשו את החמאה מחלב שלהם ולא תלבלבם בלי שישאל יראה את החליבה, וכפי שכתב הב"ח יור"ד סימן קט"ו דלא גזרו אלא על חלב בעין ועל הגבינות אבל החמאה לא היתה בכלל שתי גזירות אלו, אלא דעייין יש לחוש לתערובת חלב טמא לזה כתבו דחלב טמא אינו עומד ואז רואה הנכרי ליה את הוטת לערב חלב טמא כשהיא דעתו ולעשות החמאה, אולם יש שאומרים שאבקת חלב לא דומה לחמאה דהיתר החמאה משום דחלב טמא אינו עומד וזה לא שייך באבקת חלב. החזו"א חלק יור"ד סימן מ"א ס"ק ד' כותב לחלוק ואבקת חלב עכ"ם אסור וטעמו נעמו דלא דומה אבקת חלב לחמאה דהחמאה נעשית ע"י הפרשת המים מן הגוף, אבל אבקת חלב נעשה ע"י אורח חם ויבש והלחות של החלב כלה באויר ואפשר ליבש כל דבר לח ואפשר לייבש חלב טמא כחלב טהור ויש כאן חשש של חלב טמא לערב ולכן אין הבדל בין חלב עכ"ם לאבקת חלב. (עי' שר"ת ציצן אליעזר חט"ז סימן כ"ה).

אולם אם יש פיקוח ממשלתי שלא יעשו אבקת חלב מחלב עכ"ם, רבו דעות המקילים להשתמש בה בשעת הצורך, וכך משמע מדברי החזו"א (שם) ובהר צבי (שם). ברש"ת תשובות והנהגות חלק ב' סימן שע"ג כתב אין להתיר כיום חלב שבפיקוח ממשלתי ואף החזו"א לא החמיר אלא לחולה. ויתורו מואת חדוקא את הממשלה קונסט עונש כבד כגון מאסר לתופה ממושכת או קנס גבוה שיחריב פרנסתו, אבל במקומו שהקנס הוא מועט ודאי דלא מועיל ואינו נחשב כ"פיקוח ממשלתי".

בס' הקטן והלכותיו פרק ה' סיעף ל' מביא בשם מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל שלא צריך להחמיר לתת לתינוקות אבקת חלב הנעשית מחלב ישראל, כיון שגם הנעשה מחלב עכ"ם אינו חשוב משקה לענין הכשר וטומאה אלא אם כן יצא ארצון, ולדעת ר' עקיבא מטמא אף שלא לרצון, הלכה כחכמים. ראה רמב"ם שם פ"י ה"ד. אף על פי שהחלב חשוב משקה, ואינו צריך הכשר לטומאה, אם חולב לתוך